

A

Agregatna ponuda – cjelokupna vrijednost dobara i usluga koju bi poduzeća dobrovoljno proizvela u danom razdoblju. Agregatna ponuda je funkcija dostupnih utrošaka, tehnologije i razine cijena.

Agregatna potražnja- cjelokupno planirano ili željeno trošenje u ekonomiji tijekom zadanog razdoblja. Određuje ga agregatna razina cijena i na njega utječu domaće investicije, ukupni(neto) izvoz, trošenje države, funkcija potrošnje i ponuda novca.

Analiza troškova i koristi (cost-benefit analysis) je skup određenih tehnika koje služe za ispitivanje i procjenu prihvatljivosti investicijskih projekata prvenstveno u javnom sektoru. Analiza uzima u obzir troškove projekta i koristi društva. Troškovima je izražen novčani gubitak, a pod koristima se smatraju gubitak ili dobitak neke vrste jedinosti značajne za društvo kao cjelinu, a koja se ne može jednostavno novčano izraziti, poput uništavanja okolina, stvaranja buke itd. Analiza se razlikuje od jednostavne financijske procjene.

Radi ilustracije uzmimo primjer izgradnja željezničke pruge: analiza troškova i koristi u procjeni projekta uključuje, uz novčane prihode, troškove održavanja, popravaka i gubitka korisnosti poput uništenja okoline,

stvaranja buke, te koristi npr. skraćeno vrijeme putovanja. Dok se procjena koju vrši privatni sektor odnosi samo na prihode i troškove projekta, u javnom sektoru uzimaju se u obzir svi troškovi i koristi neovisno o vremenu njihova nastajanja. U praksi, budući troškovi se ne uključuju ako je diskontna stopa relativno visoka, jer takva stopa uvelike umanjuje sadašnju vrijednost novca. Smatra se da je projekt potencijalno vrijedan ako umanjena vrijednost koristi premašuje troškove. To ipak ne znači direktno prihvaćanje, jer može postojati ograničenje kapitala. Tada se koriste i neka druga pravila za rangiranje projekta, poput omjera koristi i troškova i si. (prihvaćaju se projekti sa najvećim omjerom sve dok se proračun ne iscrpi). Važno je da koristi mogu kompenzirati troškove. Ova analiza je korištena prilikom određivanja najbolje lokacije za treći londonski aerodrom.

Aprecijacija (appreciation) predstavlja rast vrijednosti domaće valute u odnosu prema stranim, koji se odvija na deviznom tržištu, za razliku od revalorizacije koja je ista po učinku, ali nastaje kao posljedica djelovanja monetarne vlasti. Supr
otran pojam je deprecijacija.

Napomena studentima: Pojmovi aprecijacija i deprecijacija, kao i devalorizacija i revalorizacija, javljaju se u člancima koji obrađuju tematiku stabilizacijskih programa i procesa u Republici Hrvatskoj.

B

Banka za međunarodno saldiranje (Bank for International Settlements)

predstavlja međunarodnu financijsku instituciju koja je utemeljena 1930. godine da bi pomogla i koordinirala transfere plaćanja odštete prvog svjetskog rata između nacionalnih autonomnih banaka. Ubrzo nakon početka rada banke nastupio je moratorij na plaćanje odšteta, ali banka nastavlja pružati usluge za međufinancijske transakcije, te postepeno postaje banka za centralne banke. Kasniju ekspanziju međunarodne monetarne uloge i aktivnosti banke ograničilo je stvaranje IMF koje je uslijedilo nakon konferencije u Bretton Woodsu 1944. Međutim, povećana ovisnost USA o aranžmanima zamjene radi financiranja deficita platne bilance, kao i rast tržišta europskih valuta povećali su značaj banke kao međunarodne financijske institucije.

Tekuće aktivnosti banke, pored njene tradicionalne uloge kao banke koja pomaže centralnim bankama u upravljanju i investiranju njihovih monetarnih rezervi, uključuju i posredništvo između Europskog fonda za monetarnu suradnju i Odbora guvernera centralnih banaka zemalja članica EEZ. Odbor direktora kojeg čine guverneri centralnih banaka Belgije, Francuske, Njemačke, Nizozemske, Italije, Švedske, Švicarske, Velike Britanije, i USA, i šest predstavnika trgovine, financija i industrije odgovoran je za administraciju aktivnosti banke. Odbor potiče suradnju između centralnih banaka u kontroliranju kratkoročnih međunarodnih monetarnih fluktuacija nastalih iz spekulativnih

aktivnosti. Banka, također, širi i prikuplja informacije o makroekonomskim temama i međunarodnim monetarnim poslovima.

Bretton Woods je mjesto u državi New Hampshire u USA u kojem se 1944. godine održala Monetarna i finansijska konferencija UN kako bi se raspravljalo o problemu poslijeratnih međunarodnih plaćanja. Nakon razmatranja institucionalnih prijedloga vlade USA, Velike Britanije i Kanade, odlučeno je da se osnuje Međunarodna banka za rekonstrukciju i razvoj (IBRD) i Međunarodni monetarni fond (IMF).

c

Cambridgeska škola ekonomije (Cambridge school of economics)

Cambridgesku školu ekonomije predstavlja grupa ekonomista koja je izvorno bila pod utjecajem djela A. Marshalla. Vodeće ličnosti ove škole bili su A.C. Pigou, D.H. Robertson i J.M. Keynes, s tim da je Keynes razvio sasvim nov način razmišljanja koji je, zajedno s Ricardovim i Mancovim, dao temelje moderne Cambridgeske

škole.

Moderna škola je naročito kritična prema neo-klasičnoj ekonomiji i radu P. Samuelsona i R. Solowa, koji se smatraju njenim glavnim predstavnicima. To suparništvo se izričito odražavalo u raspravama između dva Cambridgea (u Engleskoj i u USA) od 1930. do danas, sa sudionicima koji se ne slažu ni oko važnosti tema, niti oko tehnika rasprave o razmatranim temama (za detalje vidi J. Stiglitz: *The Cambridge - Cambridge Controversy in Theory of Capital*, JPE, LXXXII, 1974).

Moderna Cambridgeska engleska škola vidi ekonomski model kao skup povijesnih, socioloških i psiholoških, kao i čisto ekonomskih predodžbi i činjenica. U njihovom napadu na neo-klasičnu ekonomiju glavna meta je korištenje funkcije agregatne proizvodnje, posebice u teoriji rasta. Neki od važnijih članova škole bili su Joan Robinson, N. Kaldor, R. Kahn, L. Passinetti i P. Sraffa, a sljedbenici se mogu naći u USA, Kanadi, Australiji i Italiji.

Centralna banka – nositelj monetarne vlasti u zemlji, odgovoran za nadzor ponude novca i uvjeta kreditiranja, te za nadzor financijskog sustava, kao i komercijalnih banaka. U Hrvatskoj je to Hrvatska narodna banka.

Ceteris paribus (latinski izraz)

znači da *"svi ostali uvjeti ostaju isti"*. U ekonomskoj analizi izraz se upotrebljava prilikom razmatranja učinka promjene jednog ili više nezavisnih varijabli, s tim da se ostali uvjeti ne mijenjaju.

Ciklička nezaposlenost (cyclical unemployment) je kratkoročna pojava uslijed pomankanja agregatne potražnje.

Pretpostavlja se da će u određenoj fazi gospodarskog ciklusa nedostajati poslova za cjelokupnu radnu snagu, bez obzira na to kojeg je obrazovanja ili gdje je angažirana.

Cirkularni tok dohotka (circular flow of income) čine tokovi plaćanja između poduzeća i domaćinstava. Novac prelazi iz domaćinstva u poduzeća kao zamjena za dobra i usluge koje proizvode poduzeća i iz poduzeća u domaćinstva kao zamjena za faktorske usluge koje pružaju domaćinstva. Osnovu za račun nacionalnog dohotka čini pretpostavka da vrijednost novca iz dohotka domaćinstva mora biti izjednačena sa novčanom vrijednošću outputa poduzeća i novčanom vrijednošću izdataka domaćinstava za kupnju tog outputa. Međutim, tokom vremena ukupni dohoci, izdaci ili novčana vrijednost outputa su vrijednostno nekoliko puta veći od raspoloživog novca, jer jedna novčana jedinica nekoliko puta promijeni vlasnika u tom razdoblju. Povlačenja i ubacivanja novca u cirkularni tok moraju biti ujednačena, jer povlačenje novca izaziva redukciju u cirkularnom toku dohotka i obratno, što rezultira poremećajima unutar cirkularnog toka dohotka.

D

Deprecijacija – smanjenje vrijednosti domaće valute u odnosu prema drugim valutama, odvija se na deviznom tržištu, za razliku od devalvacije koja je službeni akt monetarne vlasti kojim se korigira, odnosno smanjuje službeni devizni tečaj u odnosu na zlato ili druge valute. Oprečni pojmovi su **aprecijacija** i **revalvacija**.

Devizni tečaj - odnos ili cijena po kojoj se valuta jedne zemlje mijenja za valutu neke druge zemlje. Postoje različiti devizni režimi, npr. fiksni tečajni režim ukoliko se neka zemlja odlučila za ograničavanje svoje valute na određenu razinu i ako je spremna održati taj tečaj. Za devizni tečaj koji je slobodno formirajući na tržištu, kaže se da je plivajući tečaj. Osim ta dva ekstrema postoji još niz prijelaznih tečajnih režima, od kojih je najčešći tzv. crawling peg, odnosno puzajući tečaj.

Napomena studentima: Odnosi deviznih tečaja, kao i izbori različitih tečajnih režima važni su u kontekstu razumijevanja stabilizacije putem zamrzavanja tečaja, kao nominalne veličine, 1993.g. u Republici Hrvatskoj.

Državni dug – ukupna svota obveza države u obliku obveznica i kratkoročnih posuđivanja. Dijeli se na vanjski i unutarnji dug.

E

Elastičnost – pojam koji se često upotrebljava u ekonomiji za iskazivanje reakcije jedne varijable na promjene druge. Stoga je elastičnost varijable X u odnosu na varijablu Y najčešće izražena u postotku same njihove promjene.

Ekonomija ponude (supply-side economics) u osnovi znači da rast nacionalnog outputa ovisi prvenstveno o alokaciji resursa i efikasnoj upotrebi faktora ponude: rada i kapitala.

Ekonomija ponude proučava i glavne zapreke radu i investicijama, poput restriktivne aktivnosti sindikata usredotočene na poreze. Propisi politike koji proizlaze iz ove analize odnose se na smanjenje poreznih stopa, te povećanje stupnja konkurentnosti na tržištima rada i proizvoda.

Ekonomija ponude dobila je osobito značenje u USA ranih osamdesetih izborom konzervativne vlade na čelu s predsjednikom Reaganom. Stoga su povremeno te ideje nazivane *re-ganomika*, te predstavljaju povratak klasičnoj ekonomiji, kao i dio nove klasične makroekonomije.

Napomena studentima: doktrina ekonomike ponude detaljnije je objašnjena u poglavlju o doktrinama ekonomske politike.

Ekonomija razmjera (economics of scale) ili obujma rezultira dugoročno povećanim profitom koji je najčešće posl
jedica ulaganja u proizvodnju da bi se povećanjem outputa postiglo
smanjenje prosječnih troškova proiz-
voda u dugoročnom razdoblju.

Eksternalije (externalities) su poznate kao vanjski učinci, eksterne ekonomije i
disekonomije, učinci susjed-
stva, tehnološki vanjski učinci i s. To su slučajevi u kojima koristi ima osoba
koja ne snosi trošak, npr. trošak obra-
zovanja snosi država, a pojedinac ima koristi, ili npr. tvornica koja ispušta
zagađenu vodu u rijeku smanjuje time
mogućnosti nizvodnog ribarenja, pa
se može reći da tvornica određuje ek-
sternalije ribarima.

Pokušavajući riješiti razne poteškoće u ekonomskoj analizi, ekonomisti su upotrijebili koncept
funkcije društvene
dobrobiti koja teži uspo-
stavljanju odnosa dobrobiti određene grupe i pojedinaca koji čine tu grupu.

Napomena studentima: pojmovi eksternalije, odnosno eksterne disekonomije spominju se u
članku «Industrijska politika – teorijski okvir državne intervencije»

Eskontna stopa – instrument kreditne politike kojim centralna banka jednostavno i djelotvorno utječe na opseg kredita banaka, a time i na količinu novca u opticaju. Radi se o stopi po kojoj centralna banka eskontira, odnosno otkupljuje prije dospjeća vrijednosne papire od poslovnih banaka. Eskontna stopa služi i kao signal poželjne visine kamatnih stopa koji centralna banka upućuje poslovnim bankama.

G

Gospodarski ciklusi (trade cycles) su one gospodarske aktivnosti koje tvore modele koji se sastoje od faze ekspanzije, stagnacije i kontrakcije i redovito se ponavljaju. Oni se definiraju kao *određeni tip fluktuacije koji je karakterističan za ukupnu gospodarsku aktivnost država*

...

Cikluse sačinjavaju i sto- vreme ekspanzije gospodarskih aktivnosti u svim djelatnostima, zatim opća recesija, s tim da se kontrakcija i ponovno oživljavanje spajaju u slijedećoj fazi ekspanzije. Ta sekvenca promjene je ponovljiva, ali ne i periodična (W.C. Mitchell: Business Cycles - The Problem and Its Setting, London, 1927).

Kompletan rad mozete skinuti iz sekcije Download.

Gotovi maturski, seminarski i diplomski radovi iz oblasti: ekonomije, bankarstvo, informacijski sistemi, racunarske mreze, hardver, inteligencija, turizam, menadzment, fizika, informatika, biologija i ekologija, istorija, Najveca kolekcija maturskih, seminarskih i diplomskih radova na internetu. Veliki izbor radova iz raznih oblasti: e-society, informacijski sistemi, racunarska simulacija, hardver, inteligencija, turizam, biologija, fizika, geografija, hemija, Carine, Carinsko poslovanje informatika Maturski seminarski maturalski diplomski radovi maturalska radnja magistarski radovi bankarstvo menadzment – **WWW.MATURSKIRADOVI.NET** - 10 Godina TRADICIJE I ISKUSTVA – 7500 GOTOVIH RADOVA